

Justerades ett protokollsutdrag rörande den remitterade Kongl. Skrifvelsen.

Kammaren åtskiljdes kl. 9 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Torsdagen den 23 April 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 22 dennes.

Upplästes protokollet för den 11 innevarande månad.

Begärdes på bordet.

Vid föredragning af Stats-Utskottets den 18 dennes bordlagda Ut-låtande N:o 74, i anledning af Riksdagens år 1867 församlade reviso-rers berättelse, angående verkställd granskning af de under Kongl. Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel, lades Utskottets första anmälan till handlingarne och dess sednare yttrande gillades.

Vid föredragning af Stats-Utskottets den 18 dennes bordlagda Memorial:

N:o 75, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut, rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 15, öfver Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående bestridande af kostnaderna för allmänt kyrkomöte;

N:o 76, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut, rörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 46, öfver Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om beviljandet af ett lånebidrag för reparation af domkyrkan i Carlstad; samt

N:o 77, med förslag till voteringsproposition, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om anslag till reparation af vägbrytaren i Wisby hamn;

godkändes de i dessa Memorial föreslagna voteringspropositioner.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utskottets den 18 dennes bordlagda Memorial N:o 78, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående åtgärder till behöfvandes undsättning vid inträffande missväxt.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets nedannämnda, dels den 18 och dels den 22 dennes bordlagda Memorial och Utlåtanden, nemligen:

N:o 79, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

N:o 80, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition med förslag till Postverkets utgiftsstaten för år 1869; och

N:o 81, med förslag till sammanjemkning, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om upplåtelse till Westerås stad af Kronans dervarande spannmålsmagasin stomt jemte dertill hörande utmarks-lott.

Efter föredragning af Stats-Utskottets den 22 dennes bordlagda Memorial N:o 82, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om anvisande af medel för undersökningar, om och hvarest till skogskultur tjenliga ödemarker må för Statens räkning inköpas, blef den föreslagna voteringspropositionen af Kamraren godkänd.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Stats-Utskottets den 22 dennes bordlagda Memorial N:o 83, i anledning af återremiss å en § uti Utskottets Utlåtande N:o 53, angående Riksdagens revisorers berättelse, rörande granskning af Statsverkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1865.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Lag-Utskottets den 18 dennes bordlagda Betänkande N:o 32, i anledning af återremiss i viss del af Utskottets Utlåtande N:o 13, angående handelsboks vitsord; samt

Utlåtande N:o 33, i anledning af väckt motion om skyldighet för låntagare, som icke på föreskrifven tid betalar räntan å in-tecknad skuld, att å det förfallna räntebeloppet erlägga ränta.†

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Andra Kammarens den 18 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 239, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 39, med anledning af väckta motioner rörande folkskolan och elementarläroverken.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Konstitutions-Utskottets den 22 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 5, i anledning af väckt motion om ändring i 1 § 12 mom. samt 4 § 11 mom. Tryckfrihetsförordningen;

N:o 6, angående väckt motion om ändring i Tryckfrihetsförordningens 1 § 6 mom.;

N:o 7, i anledning af väckt motion om tillägg till 16 § Riksdagsordningen;

N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i Riksdagsordningens 21 och 22 §§; samt

N:o 9, i anledning af väckta motioner om ändring i 23 § Riksdagsordningen.

Föredrogs och lades till handlingarne Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets den 22 dennes bordlagda Memorial N:o 4, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Utskottets Utlåtande N:o 2, om ändringar i lagstiftningen för enskilda banker.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets den 22 dennes bordlagda Betänkande N:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition. angående förändrade bestämmelser i fråga om utmyntning af guldmynt, samt af väckta motioner dels om antagande af guldmynts-system, dels om förändring i grunderna för silfverutmyntningen.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Banko-Utskottets den 22 dennes bordlagda Memorial:

N:o 17, i anledning af Kamrarnes beslut öfver Utskottets förslag i Utlåtande N:o 9, angående befrielse för Härads-höfdingen C. F. Jacobsson, såsom ansvarig inlemnare till läne-kontoret i Göteborg af sedermera falska befunna länehandlingar, från betalning af en del af hans sålunda iråkade skuld till läne-kontoret; och

N:o 18, angående 1:sta, 2:dra och 3:dje artiklarne i Bankoreglementet.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Andra Kammarens den 22 dennes bordlagda Protokollsutdrag N:o 250, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 42, om ändring i gällande föreskrifter rörande tiden för allmänna vägars lagning och grusning.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 22 dennes bordlagda Utlåtande N:o 13, med förslag till ordningsstadga för Riksdagens Första Kammare.

Föredrogs änyo Lag-Utskottets den 16 och 18 dennes bordlagda Utlåtande N:o 31, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändringar dels i Kongl. Förordningen den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad, om kyrkostämman samt kyrko- och skolråd, och om landsting, dels ock i Kongl. Förordningen den 23 Maj 1862 om kommunalstyrelse i Stockholm.

Härvid anmälte sig och yttrade Herr Wallenberg: Jag hemställer till Herr Talman och Kammarerna, huruvida icke lämpligast vore att hela detta Betänkande nu blefve på en gång föredraget och diskuteradt, men att beslutet fattades punktvis. Det är omöjligt att vid diskussionen om en punkt ej vidröra en eller flera af de öfriga. Jag anhaller alltså om bifall till denna min hemställan.

Grefve af Ugglas: Jag kan ej inse något nytta af det förslag, Herr Wallenberg nu gjort, utan tror det vara nödvändigt att Betänkandet

föredrages punktvis. Det är väl ganska troligt att vid behandling af en eller annan punkt diskussionen äfven kommer att röra sig om någon eller några af de öfriga men de flesta punkterna kunna ganska väl hvar för sig debatteras utan sammanblandning med de andra; och jag tror att, om man skulle behandla Utlåtandet i sin helhet, sådant skulle föranleda en vidlyftigare debatt än eljest torde blifva fallet. Jag yrkar därför, att Kammararen behagade besluta, det förevarande Utlåtande må behandlas punktvis.

Sedan öfverläggningen om sättet för Utlåtandets föredragning förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att i afseende derå hade förslagits dels af Herr Wallenberg, att Utlåtandet i dess helhet först skulle göras till föremål för Kammararens öfverläggning och de särskilda punkterna deri sedermera hvar för sig företagas till afgörande; och dels af Grefve af Ugglas, att Utlåtandet måtte punktvis föredragas och afgöras; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på antagande af Herr Wallenbergs ofvanberörda förslag, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition derå, att Utlåtandet skulle punktvis föredragas och afgöras, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

1:sta punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

2:dra punkten.

Herr Wallenberg: Jag tager så gerna till ordet vid denna punkt som vid någon annan i Betänkandet, ty den princip, som här behandlas, utgör ändock själfva kärnpunkten bland alla som förekomma i Betänkandet och deraf de öfriga äro beroende. Jag tror det vara skäl att man en gång gör sig klart *hvad* man i denna sak egentligen vill och *hvarför* man vill det. Man har läst i offentliga tidningar, att, äfven om man för närvarande åtnöjdes med de eftergifter i den kommunala röstberäkningen, Lag-Utskottet föreslagit, man längre fram komme att fordra än mer, så att man möjligen icke mer än ett eller annat år vore belåten med hvad nu vore stadgadt eller komme att blifva stadgadt vid denna Riksdag. Det är således till denna per capita röstningen man vill komma, och detta säger man rent ut. Låtom oss därför se till om man bör sträfvä derhän, och hvarföre man ej kan komma dit. Anledningarne hvarför den nuvarande kommunalrösträtten har framkallat oro och missnöje äro flerfaldiga. I första rummet är det, att kommunalutskyldigheter utdebiterats. Det är ett faktum, att kommunerna börjat uträta *något* för egna angelägenheter med större eller mindre framgång, och *detta* *något* kostar penningar. Dessa penningar hafva blifvit uttaxerade på kommunens medlemmar, och uppförts i debetsedeln. Deröfver har man erfarit en viss förväning, för att icke säga något mera, och tagit för gifvet, att sådant voro en följd af den olika rösträtten. Man hoppades, att genom förändring härutinnan kommunalutskylderna antingen skulle

alldeles försvinna eller nedgå till en obetydlighet. Det andra skälet är, att valen till Första Kammaren ytterst hvilat på den kommunala rösträtten och att, så länge den nu varande olikheten deri kvarstår, landstingen, som utse Första Kammarens ledamöter, tillsättas nästan uteslutande af de förmögne. Detta är landstingens politiska mission. Nu har man ej varit rätt belåten med detta. Man har väl just icke talat särdeles om sjelfva utförfandet af denna mission, men man tror dock, att förhållandet skall blifva bättre om landstingen väljes genom per capita omröstning. Med ett ord. Man har börjat ett krig mot penningen och dess egare och sagt, att det är den, som eger något, som vill förtrycka dem, som ej ega något. Så tror jag dock ingalunda vara förhållandet. De med den nuvarande kommunala rösträtten missbelåtna, äro egentligen pressens organer. De äro missnöjda hufvudsakligen med Första Kammaren, och jag tror att de ännu åtminstone icke heller äro rätt nöjda med Andra Kammaren, men hoppas att den med tiden skall bättra sig men, beträffande Första Kammaren, anser man nödvändigt att rubba den grund, hvarpå den hvilar, och påräknar man deraf ett bättre resultat. Nu frågas, är det säkert att landet är belåtet med den nuvarande pressen och gillar de åsichter, som i detta afseende uttalats, och är det möjligt eller klokt att ändra valgrunden, på sätt pressen fordrar, förrän folkets politiska uppfostran fortgått och utvecklats i högre grad än nu är fallet? Jag tror att upplysningen måste hafva stigit vida mer och att pressen, sådan den nu visar sig, ej på ett lyckligt sätt uppfyller eller motsvarar sin plats såsom folkets politiska uppfostrare. Så länge ett sådant förhållande fortfar som det nuvarande, tror jag, att man icke vågar tänka på den rationella grund för rösträtten som i denna punkt afhandlas. Onekligt är att pressen utträttat och utträttat mycket godt, men den lemnar mycket öfrigt att önska och håller sig alltför litet till sanningen. Den upprepar mer eller mindre origtiga satsar, till dess de blifva trodda; och någon vederläggning eger ej rum, ty inom pressen är diskussionen alldeles för lam; ja man kan säga att den icke ens förefinnes. Här saknas något, som, då man har fri press, vore högst önskvärdt, så väl för pressens egen som allmänhetens upplysning; och det är en Regeringens särskilda organ inom pressen. Detta vore så mycket angelägnare som Regeringen bäst är i tillfälle upplysa om sina offentliga handlingar och afsigterna dermed, och det för allmänheten är bäst, att redan i första hand af Regeringen eller dess tidningsorgan erhålla sådana upplysningar. Grundlagen tillerkänner nu visserligen Regeringens ledamöter säte i Riksdagens begge Kamrar under 4 månader af året, men under de 8 öfriga månaderna, då politiska ämnen behandlas inom pressen, är Regeringen stum, ty jag räknar icke Post- och Inrikes Tidningar såsom en Regeringens organ i den betydelse jag vill dermed förstå. Detta är en stor olägenhet, som har till följd att i pressen satsar af mer eller mindre sanningslöst innehåll upprepas ideligen, utan att blifva vederlagda, och därför ock slutligen trodda. Jag fästas mig ej vid den omständigheten, att pressen tränger in på det enskilda lifvets territorium, som borde vara fridlyst, men jag fästas mig deremot vid det beklagliga missförhållandet, att den vilseleder de allmänna rättsbegreppen och i synnerhet dervid, att den i frågor, som röra Statens väl

väl eller ve ej innehåller någon upplysande diskussion. Man torde med skäl fråga, hvarför ej åtminstone den, som är i Statens tjenst, åtnjuta något skydd mot pressens otillbörliga angrepp. Man lemnar honom oftast icke tillfälle att blifva hörd och få förklara sig öfver en framkastad beskyllning, innan pressens dom afkunnas. Den får han läsa i samma tidning, der ett bref, undertecknad X. Y. Z., utbasunar den land och rike omkring. Dessa tryckfrihetens missbruk äro så bedröfliga, att jag tror, det en hvar god medborgare ej kan annat än önska förändring härutinnan. Tryckfrihetslagen, sådan den nu är, bestämmer ej tillräckligt skydd för den angripne. Med ett system af ansvaringar, der den anklagade sjelf väljer sina domare, och nära nog utan möjlighet att vinna upprättelse, kunna dessa pressens missbruk icke tillbörligen näpsas, och blir den tidning, som innehållit ett dylikt obefogadt anfall mot en oskyldig, verkligen fälld till straff, träffar det en ansvarig, som ej har något att förlora, och den oskyldige får i sjelfva verket ingen eller ringa upprättelse.

Jag tror således, att man icke kan tänka på införande af per capita omröstning, förrän åtskilliga förändringar i andra hänseenden, särdeles hvad pressen vidkommer, föregått. Man tycker väl att förändringar, för att få missförhållandena inom pressen rättade, ej böra behandlas vid riksdagen i annan form än af grundlagsförändringar. Ja väl! men när man hör upprepas till och med inom Representationen, att t. ex. bankväsendet, hvarom mycket ordats inom pressen, hvilat på en felaktig grund, och att den så nyss antagna representationsreformen, i hvad angår Första Kammaren, måste till sina grundvalar något rubbas, så måste man göra sig reda för hvad dessa, som vilja rifva ned en nyss uppförd byggnad, förmå och vilja uppbygga i stället.

Hvad reformen om personlighetsprincipen nu angår, så lär därför icke förefinnas mycken chance i närvarande ögonblick; derom vittnar voteringen inom Andra Kammaren angående just denna punkt.

I fråga om de öfriga punkterna i detta Betänkande, dem jag med Herr Talmannens tillåtelse skall i korthet vidröra, så äro de deri föreslagna reformer, efter min tanke, alldeles för tidigt väckta. Förslaget att på landet inskränka maximum af rösterna, derföre rösträtt må utöfvas, till en tiondedel af hela kommunens rösträtt, anser jag ännu icke böra genomföras. Kommunerna äro dertill alldeles för små. En dylik inskränkning i rösträtten synes mig först då skola ifrågakomma, om inom kommunen förefinnes en så stor possession, att innehafvaren deraf dominerar den större delen, eller mer än hälften af en sådan kommuns röstetal.

Hvad beträffar ändringen i rösträtten inom den stad, deraf jag är medlem, så anser jag den ej behöflig. Af den äberopade, i Betänkandet intagna tabellen framgår väl, att två bolag här utöfva ett öfvervägande inflytande på grund af sin rösträtt, men der förekommer den omständigheten, att af mig väckts motion, att bolag, som utfärdat aktiebref, ställas till innehafvaren, icke skola åtnjuta rösträtt inom kommunen, men egare af aktie- eller lottbref hafva rösträtt derför inom den kommun, der han är mantalskrifven. I stället för 25 bolag, som nu åtnjuta rösträtt, komme då här att blifva 9, men delegarne finge då för sina personer rösträtt.

Detta är den enda reglering, som jag anser behöflig i nu gällande röstgrunder. I Danmark har man ock ordnat bolags rösträtt i kommun på enahanda sätt jag nu föreslagit, och hinder för en reform i detta syfte anser jag icke böra möta hos oss. Väl har man invändt att för bolag, som ega stora fastigheter och fabriksanläggningar inom en kommun, hinder förefunnos för en sådan reform, men hvarföre icke börja borttagandet af den öfverklagade oegentligheten i sådana bolag, der det är möjligt utan obillighet och orättvisa för kommunen.

Efter min uppfattning bör, utan rubbningar i nuvarande röstgrunder, den af mig föreslagna reglering af bolagens rösträtt kunna genomföras, och för min del anser jag att tillsvidare ej några förändringar i kommunallagarne böra ifrågakomma.

Herr Lagerstråle: Den föregående talaren har redan anmärkt, att det kunde vara skäl att vid behandlingen af första punkten taga i betraktande icke blott den deri afhandlade principen utan äfven de frågor, som under de följande punkterna förekomma, hvilka i viss mån stå tillsammans med och röra rösträtten.

Jag ber att i afseende på den principfråga, som innefattas i denna punkt, nemligen rösträtten per capita, få meddela upplysningar, som äro egnade att blifva föremål för offentligheten. Man har åberopat, att yrkandet om rösträtt per capita skulle hvila på en allmän åsigt och sträfvan hos dem, som *nu* äro underkastade en ringa rösträtt i kommunala angelägenheter, att erhålla en lika gällande talan med dem, som innehafva större förmögenhet. Det torde då vara skäl att tillse, i hvad mån en sådan lika rösträtt, der den under nuvarande förhållanden kunnat utöfvas, i verkligheten blifvit begagnad. I sådant afseende erbjuder sig exempel från Stockholm, der, i följd af gällande föreskrifter om rösträtt vid val till domarebefattningar inom kommunen, alla, som äro röstberättigade vid riksdagsmannaval, åtnjuta lika rösträtt vid val af domare. Antalet af de sålunda röstberättigade inom Stockholm utgjorde år 1867 inalles 8,561 personer.

Af ett officiellt dokument, som nu finnes i min hand, visar sig att vid 4 särskilda val af nämnda beskaffenhet ett jemförelsevis ringa antal röstberättigade kommit tillstädes. Man skulle väl eljest föreställa sig att de val, som afse förslag till domare inom kommunen, skulle vara föremål för stort intresse hos de röstande. Det är väl sannt att genom detta val ej blifver definitivt afgjort, hvem som erhåller befattningen, men det inverkar dock alltid väsendtligen på Regeringen vid platsens tillsättande. Dessa 4 val, som jag afser, hafva infallit under åren 1866, 1867 och 1868. Det första gällde en rådmansbefattning, då af 8,500 röstegande 624 voro tillstädes. Vid det andra valet, jemväl afseende en rådmansbefattning och som inträffade under loppet af år 1867, voro endast 303 närvarande och afgäfvö röster. Vid det tredje tillfället, då Justitie-borgmästare skulle utses, afgäfvos 447 röster, och slutligen när vid det 4:de tillfället handelsborgmästare valdes, infunno sig af mer än 8,000 röstberättigade blott 207. Detta sistnämnda val har egt rum innevarande år. Det vill häraf synas, som intresset för kommunalangelägenheter icke vore i någon mån starkare hos dem, hvilka utöfva sins emellan lika rösträtt, än bland dem, som hafva en efter förmögenheten proportionerad rösträtt. Ett annat siffertal kan äfven

vara af upplysande beskaffenhet. Det är hemtadt utur ett utlåtande, som i dessa dagar afgifvits af en särskild komité inom Stockholms stad, och röra förhållanden, som äfven utgöra föremål för detta Betänkande. Man finner af förenämnda komités utlåtande att de inom Stockholms stad röstegande, som hafva alla *en* röst — i Stockholm tillkommer rösträtt en hvar som erlägger bevilning, äfven om den icke uppgår till en Riksdaler, i hviiket afseende en olikhet mellan Stockholm och andra städer eger rum — utgöra 11,213 personer, men att af dessa 6,289 gått förlustiga sin rösträtt i följd af försummad inbetalning af kommunalutskylder eller gjord konkurs. Jag hemställer, om det vore fullt betryggande, att en lika rösträtt och följaktligen ett lika inflytande på kommunens angelägenheter öfverlättes till en valförsamling, der mer än hälften befinner sig i sådana omständigheter, att de af oförmåga eller tredska eller andra orsaker den ena dagen kunna utöfva rösträtt, men icke den andra. De äro väl icke de enda med en röst försedde röstberättigade och skulle i sådant fall, som det nu föresatta, uppgå i en högre och talrikare förening af medborgare, men de utgöra dock en öfvervägande stam i denna valförsamling.

Innan kommunalförfattningarne år 1862 utfärdades, förekommo hos Regeringen flerfaldiga besvärsmål af temligen lika beskaffenhet. De af sågo nemligen klagan öfver att de större bolagen, i allmänhet bankbolag och andra likartade föreningar, blifvit påförda kommunalutskylder, såsom fattigskatt eller andra afgifter till kommunen. Bolagsdirektionerna besvarade sig hos de underordnade myndigheterna och Kongl. Maj:t öfver att sådana utskylder påförts bolagen, enär de ej hade rösträtt inom kommunen, men under handläggningen af en del utaf dessa mål — jag vågar ej påstå alla — förklarade vederbörande kommuner sig ej vilja förvägra bolagen rösträtt i kommunerna, blott de — bolagen — lemnade sin tribut till kommunernas påräknade inkomster och läto utskylder sig debiteras. Jag vill åberopa detta såsom bevis på att den tiden var föremålet för kommunernas sträfvan, icke att utesluta, utan att tillägna sig bolagen såsom röstberättigade medlemmar i kommunen. Sedermera har en agitation mot bolagens rösträtt uppstått i följd af det afgörande inflytande bolagen på några ställen utöfvat å kommunernas angelägenheter, men en föregående talare har fäst uppmärksamhet på att förslag redan vore väckt om en anordning i detta fall, så att den öfvervägande röstmajoritet dessa bolag besitta må kunna modereras. Vinner detta förslag bifall, tror jag att den väsendtligaste anmärkningen, som med skäl kunnat göras emot den nuvarande röstgrunden, förfallit. Kan det i allt fall vara skäl att i en lagstiftning, som är så ung att 10 är icke ännu förflutit från dess tillkomst, och hvilken lagts till grund för bildandet af Representationen, redan nu, andra riksdagen efter representationsreformens genomförande, vidtaga så betydliga förändringar, som under en sednare punkt i detta Betänkande förekomma? Äfven om någon reduktion i röstvärdet skulle finnas behöflig, så synes det mig vara af stor vikt att, när ett sådant steg vidtages, detta måtte ske i samband med sådana anordningar, som utestänga ofta förnyade försök till ytterligare jemkningar, och att således under en eller annan form samma helgd gifves åt kommunallagstiftningen i fråga om rösträtten, som åt de stadganden, hvilka förekomma i grundlagarne. Då en så

väsentlig del af det nya statsskicket är fotad på den kommunala rösträtten, bör man undvika att riksdag efter riksdag deri göra förändringar och jemkningar. Jag är förvissad derom, att, derest eftergift nu skedde i ett eller annat afseende, skulle det icke dröja länge, innan anspråken på ytterligare eftergifter växte och i en eller annan riktning utvecklade sig för bildande af en majoritet. Jag har äfven af denna anledning ansett mig böra uttala de åsikter, jag i detta magtpåliggande ämne hyser.

Herr Hasselrot: Jag har begärt ordet för att tillkännagifva mitt bifall till denna punkt. Lika öfvertygad som jag är att Svenska folket i en framtid skall uppnå den bildning och medborgerlighet, som den personliga rösträtten förutsätter, lika öfvertygad är jag att det nu icke är därför moget. I detta afseende kan jag vitsorda hvad Lag-Utskottet yttrat. Man har talat om pressen och dess påståenden, att intresset för de kommuna angelägenheterna försvinner, därför att folket är i saknad af den personliga, lika gällande rösträtten. Jag bor bland det egentliga folket på landet och vet hvad det tänker. Jag åtminstone har bland dem, med hvilka jag kommit i beröring, ej hört någon åstundad eller rop på den lika rösträtten, och huru tillgår det väl i de fall, der vi hafva den lika rösträtten, såsom t. ex. vid riksdagsmannaval? Jag känner att vid val af elektor blott tre personer utöfvade rösträtt, och detta trots agitationen i pressen och churuväl intresset för riksdagsmans utseende bort vara stort. Jag har ansett mig skyldig lemna dessa upplysningar, och kommer på grund af det redan anförda att rösta för bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr von Gegerfelt: Den siste talaren yttrade, att folket ej ännu är moget för den lika rösträtten. Jag vill påstå, att densamma ej någonsin bör komma till mognad, ty dess anspråk stödjer sig, hvad kommunalangelägenheter angår, på en oriktig grund. Rätt och skyldighet böra motsvara hvarandra. I samma mån jag bidrager till kommunens utgifter, i samma mån är jag berättigad till inflytande vid bestämmandet af de medel, som skola för kommunens behof anvisas, hvilket utgör hafvudsak af kommunens beslutanderätt. Denna per capita omröstning torde ej hafva någon enda försvarare i denna Kammare. Gårdagens omröstning i Andra Kammaren, beträffande denna samma punkt, visar att den farhåga, man hyst för tendensen dertill, varit öfverflödig.

Om än likväl principen är riktig, att rösträtt följer skyldigheten att deltaga i kommunens utgifter, så bör man dock besinna, att hvarje princip, förd till sina yttersta konsekvenser, möter en annan princip, som, äfven den, fordrar sitt erkännande, och den princip, som här möter, är att ej en eller några få inom en kommun skola ensamme bestämma öfver dess gemensamma angelägenheter och den stora mängden betyda intet. Om ej denna sednare princip iakttoges, så skulle rösträtten komma att ökas i vida större mån än utskyldigheterna, ty denne ene eller dessa få blefvo, om de finge innehafva mer än hälften af kommunens hela röstetal, i sjelfva verket ensamme beslutande, utan att vara ensamme betalande.

Man har fruktat att härigenom en rubbning i grundvalarne för

vårt konstitutionela statskick skulle ske, men jag vägar påstå, att genom de af Utskottet föreslagna förändringar skall intet enda val till Första Kammaren utfalla olika mot hvad enligt nu gällande föreskrifter blifvit förhållandet. Man bör ihågkomma att, för att detta skall ske, så måste landstingen och stadsfullmäktige, Första Kammarens valkorporationer, blifva i väsendtlig mån annorlunda sammansatta, hvilket omöjliggen kan blifva en följd af dessa förändringar, hvilka inom högst få kommuner komma att hafva något anmärkningsvärdt inflytande.

Man har redan sagt, att, om eftergift nu göres, kommer kraften till motstånd mot anspråk på vidare eftergifter att försvagas. Jag vägar äfven i detta hänseende påstå motsatsen. Geijer säger någonstädes, att den är stark, som ej dagtingar med sin pligt, och det är ens pligt att göra hvad som är rätt. Finner man, att en fordrad eftergift grundar sig på rättvisa och billighet, så blir man starkare genom att bevilja den. Det kan ej nekas, att det för närvarande existerar en alltför stor skilnad i röstvärdet emellan några få individer eller röstande och det stora flertalet och att sådant ej är egnadt att bidraga till kommunaländans utveckling i vårt land. För öfrigt har jag vid denna punkt ej annat att anföra än att yrka bifall till densamma och jag hoppas, att Kammarerna i det allmännas intresse vill, då vi komma till de följande punkterna, göra afseende å och finna billigheten af de förändringar i röstvärdet Lag-Utskottet tillstyrkt.

Herr Berg: Mine Herrar! Ehuru öfverflödigt af mig det kan vara, att inför denna församling, der en hvar förut stadgat sin öfvertygelse i denna fråga, yttra mig, anser jag likväl mig böra, i anledning af min värde grannes till venster nyss gjorda uppgifter, äfven bidra med några upplysningar och derefter göra mina reflexioner. Jag tror visserligen att behofvet af de förändringar, som af åtskillige motionärer begärts, icke är stort och knappt finnes på landsbygden, åtminstone blott i högst ringa mån. Endast inom de större städerna, tror jag, att ett sådant behof af förändring uti nuvarande röstgrunder varit märkbart. Såsom en talare redan anmärkt, tror jag, lika med denne, att det till stor del är pressens agitation, som framkallat detta rop på förändringar; men det är, efter mitt förmenande, icke ensamt pressen, som verkat i denna riktning, utan jag tror, att ropet på reformen framkallats äfven af personer, som finna uträkning deri, antingen i följd af egennyttiga spekulationer eller af magtbegär att vara folkledare. I den kommun, der jag bor och der jag åtnjuter förtroendet att vara ordförande i kommunalstämman och kommunalnämnden, har jag en öfvervägande röst-rätt. d. v. s. jag kan visserligen öfverröstas om alla öfriga äro eniga, hvilket dock aldrig inträffat, men jag har likväl icke någonsin begagnat mig af denna min röstmajoritet, ty det har icke behöfts. Jag vägar tro, att ej medvetandet af denna min magt gjort bruket deraf öfverflödigt, utan älskar att tro, det mina öfriga kommittenters och innevånarnes i kommunen förtroende och visshet om min goda vilja varit den verkande orsaken dertill att, när en allvarlig fråga rörande kommunen varit före, jag sällan blifvit motsagd.

Jag glädjer mig åt att af Herr Civilministern höra fakta uppgifna, som bekräfta mina åsikter i frågan. Om inom min kommun röstning

per capita finge ega rum. tror jag visserligen, att kommunens innevä-
nare gerna lemnade mig sina röster. blott jag skötte deras kommunala
angelägenheter, men jag tror ändock att det vore både orättvist och i
allmänhet vädligt att medgifva kommunerna rösträtt per capita, i
synnerhet efter den måttstock, som af motionärerne blifvit ifrågasatt. Gafve
man sådan rösträtt åt alla skattskyldige, hvarföre då icke gå ännu län-
gre och lemna rösträtt åt torpare, dagakarlar och qvinnor, som äfven
de, och detta icke mindre än andra, hafva sundt förnuft och ofta äro
lika goda medborgare, som mängen bonde och hemmansegare eller herre.
Derföre orättvist. Men det vore ock vädligt, ty just den okunnigaste hopen
skulle derigenom komma att falla i folkledares händer, hvilka tillvällade
sig en magt, som de icke borde hafva och ej rätt kunde begagna.

Jag skulle vilja tillägga, att det vore mycket önskvärdt, om folket
blefve så upplyst och erhöle den politiska uppfostran, att den personliga
rösträtten kunde genomföras, men detta, fruktar jag, måste räknas till
pia desideria. att vår nation skulle uppnå den grad af upplysning och
bildning, att vi utan orättvisa och fara kunde i dess händer anförtro
den magt, som den personliga rösträtten medför. Den upplysning, som
derför förutsättes, är, vågar jag påstå, icke boklärdom: den är icke
egnad att afleda orättvisan och farorna af ett dylikt röstberäkningssätt
utan det är moraliteten, som, Gu'näs, ej står så högt hos folket, att vi
kunna hoppas, det vi i allmänhet skola blifva så upplysta och moraliskt
goda, att vi alla, äfven de oupplysta, skulle kunna rigtigt och med godt
resultat begagna en sådan rösträtt per capita.

Medan jag har ordet och då diskussionen äfven får omfatta de an-
dra punkterna, tillåter jag mig säga, att, ehuru jag, i enlighet med hvad
föret blifvit yttradt af en talare, tror att någon större eller mindre re-
form i kommunallagstiftningen ingalunda är af nöden, anser jag dock,
lika med Herr von Gegerfelt, att det vore klokt att göra de medgif-
vanden åt tidsandan i fråga om rösträtten, som Lag-Ütskottet i detta
Betänkande tillstyrkt.

Herr Säve: Jag tänker ej tala för den lika rösträtten i kommu-
nens angelägenheter. I allmänhet får man taga sig till vara för ytter-
ligheter, som alltid leda till ensidighet, stundom till verkligt förtryck.
Det må vara rätt, att den, som till sin kommun betalar mer, äfven bör
hafva mer att säga, isynnerhet i afseende på kommunens utgifter. Lik-
väl har äfven detta sin gräns, och det kan ingalunda vara rätt eller tjen-
ligt, att kommunens angelägenheter afgöras ensamt af de högst beskatt-
tade. Att efter nuvarande röstgrund detta både kan och har inträffat,
förmåligast i städerna, men äfven någongång på landet, torde vara
onekligt. En föregående talare har sagt, att missnöjet med kommunal-
lagarne har uppkommit egentligen deraf, att i kommunerna börjat ett
verksammare lif, att man der velat göra förbättringar af flera slag och
derför måst uttaxera större kommunalafgifter. Men en orsak är väl
isynnerhet, att de mindre bemedlade af folket hafva så ringa andel i
besluten och känna sig ingenting förmå, när frågan är, huru medlen
skola användas. Den förmögnare majoriteten i en stad skall sålunda
utse stadsfullmäktige och desse besluta åtgärder och utgifter, som i

många fall äro i strid med folkets fördel. Man föreställe sig t. ex. att de högst beskattade i samhället beslutade ett kostbart och lysande hotell för resande, under det att minoriteten ville hafva för samma medel en vattenledning, eller att stadsfullmäktige slog sig tillsammans om ett bolag, för att idka brännvinsutskänkning och minuterung, allt till egen fördel på så många ställen i staden och så många dagar i veckan, att dryckenskap och oordningar deraf uppkommo; huru skall den öfriga, för allmänt snarare än för enskildt väl, för gudsfruktan och seder intresserade delen af befolkningen förmå någonting mot stadsfullmäktiges beslut, då kommunallagen tillagt den större förmögenheten ett så oproporionerligt stort inflytande! att något måste göras, för att undanröjja eller rätta så uppenbara missförhållanden i samhället, torde vara tydligt. och jag för min del finner dertill ej bättre medel, än att antaga Lag-Utskottets i följande 5:te, 6:te och 7:de punkterna framlagda förslag, hvilka jag derföre gifver mitt fullkomliga bifall.

Grefve Sparre: Då i anledning af de förslag, som framställdes, huruvida Betänkandet i dess helhet skulle diskuteras, eller om hvarje punkt för sig skulle underkastas pröfning, Kammaren gaf sitt bifall till det sednare alternativet, nemligen att hvarje punkt skulle särskildt förredragas och afgöras, och Kammaren derigenom tillkännagifvit sin önskan att diskussionen borde inskränkas till de punkter, som skulle utgöra föremål för öfverläggning, så anser jag för min del icke lämpligt att nu inlåta mig i någon diskussion om Betänkandet i sin helhet. Då dessutom den nu föredragna punkten är af alla de talare, som derom yttrat sig, tillstyrkt, sådan den af Utskottet blifvit föreslagen, och den hållna diskussionen ej afsett annat än att befästa och styrka den motivering, som Utskottet gifvit, så skulle jag anse mig alltför mycket missbruka Kammarens tålmod, om jag vidare yttrade mig derom och hemställer derföre, att vi så fort som möjligt måtte gå till sjelfva saken och angripa Betänkandet.

Öfverläggningen förklarades härefter slutad, och Utskottets förevarande hemställan bifölls.

3:dje och 4:de punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

5:te punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: För min del kan jag icke instämma i det förslag, Utskottet i nu föredragna punkt afgifvit. Genom detta förslag har Utskottet börjat tunningen på skalan för rösträtten i kommunala angelägenheter. Men jag tror det vara skäl att dermed dröja tillsvidare.

Anledning till sitt ifrågavarande förslag synes Utskottet hafva hemtat från den olikhet, som förefinnes emellan hvad som är gällande för öfriga stadskommuner i riket och hvad som för Stockholms stad är påbjudet, beträffande rösträtten i kommunala angelägenheter. Härvid fö-

rekommer dock den omständigheten, att i fråga om riksdagsmannaval Stockholms stad utgör ett särskildt distrikt, som väljer representanter ej blott till Riksdagens Andra Kammare, utan äfven till den Första Kammaren. Deremot utgöra de öfriga städerna i detta hänseende helt olika valkorporationer, då de med landsbygden deltaga i val af landtingsmän, åt hvilka det åter är uppdraget att utse de personer, hvilka såsom representanter skola taga plats i denna Kammare. Och som en förändring i afseende å rösträtten för dem, som skola utse medlemmar i landsting, lätt kan föranleda en förändring i karakteren af de valnämnder, som ega utse riksdagsmän till denna Kammare och således en rubbning ske i de grunder, hvarpå den nya Riksdags-ordningen är fotad, finner jag uti denna omständighet — och endast i densamma — en tillräcklig anledning för mig att motsätta mig förändringen. Det är ännu ej mer än två år, som nu gällande Riksdags-ordning blifvit tillämpad, och endast ett val har enligt densamma verkställts: och redan är man i begrepp att vidtaga förändringar, som i större eller mindre mån måste komma att inverka på tillämpningen af densamma. Mig synes försigtigheten bjuda, att man ger sig något tålmod i detta hänseende och icke genom en för hastig förändring åstadkommer en rubbning, hvars verkan man ej med säkerhet ej kan förutse. Låtom oss först afvakta, huru de nya val af riksdagsmän till Andra Kammaren, hvilka snart skola ega rum, utfalla! och låtom oss vidare se, huru de val af landtingsmän komma att slå sig ut, som efter den röstskala, vi för närvarande hafva, kunna komma att i något större antal under den följande tiden ega rum! Går allt då väl, så har man en fastare grund att trygga sig vid, ifall man vill gå in på ytterligare modifikation, men för det närvarande anser jag det vara för mycket vågadt att rubba det så nyligen stadgade, och hemställer derföre om afslag å den föredragna punkten.

Grefve Sparre. Eric: Nu torde kanske tiden vara inne att försvara eller att uppträda till försvar för Utskottets Betänkande. Man har sagt, och jag medger att mycket kan vara att säga derom, att det nu är för tidigt att börja tumma på kommunallagarne. Jag tror mig dock kunna påstå, att jag ej är den, som förtjenar tillvitelsen, att ej vara tillräckligt betänksam i fråga om förändringar i bestående förhållanden. Kanske har jag gjort mig känd för att vara det alltför mycket. Men när jag uppträder till försvar för det bestående, så är det när jag anser, att det bör bevaras, då det har sin grund i traditionen eller urgamla förhållanden, likasom när det har sin grund i rättvisan eller naturliga förhållanden.

Kommunallagarne äro helt nya institutioner, och ingen lärer väl föreställa sig, att de, mera än någon annan lagstiftning, framsprungit som en fullbildad Minerva ur Jupiters hufvud, att icke åtskilligt i dem skulle vara att förändra och förbättra. Det menkliga snillet är ej nog starkt att på förhand kunna beräkna alla de vexlande förhållandena i det medborgerliga lifvet; och neppeligen torde man någonsin lyckas att, vid införandet af en ny lag, så träffa det absolut rättvisa, att ej erfarenheten sedermera kan visa nödvändigheten af att i lagen göra en eller annan modifikation. Ingenting är derföre naturligare, än att, sedan ifrågavarande lagar någon tid tillämpats, man skall inse nödvändigheten af att

i någon mån jemka dem. Dermed vill jag alldeles icke hafva sagt, att ej sjelfva grundvalarne, hvarpå kommunallagstiftningen hvilat, förtjena att bevaras; men, om dessa äro af en sådan beskaffenhet, och just då, bör man se till, att sådana små ojämnheter, som vid lagarnes författande tillkommit, varda undanröjda, när de ästadkomma förargelse och då deras borttagande icke står i strid mot kommunallagstiftningens sjelfva princip, och således icke kan ästadkomma någon förändring i den hufvudsakliga riktning, hvaruti förevarande institution verkar.

I fråga om den kommunala rösträtten har man olika principer att tillämpa. Man kan till grund för densamma lägga personlighetsprincipen, hvilken medför omröstningen per capita. I de länder, der denna princip blifvit tillämpad, har man dock sökt förhindra de elementer, som till följd af sin öfverlägsenhet kunde komma att utöfva ett alltför starkt inflytande vid omröstningen, från möjligheten att ästadkomma för stor tryckning, hvilken kunde föranleda till mindre helsosamma beslut. Vidare hafva vi omröstningen efter skatt; och der denna princip blifvit följd, har man icke ansett nödigt att uppdraga ett sådant streck, ty man har trots att sjelfva principen, att hvar och en skall deltaga i kommunens angelägenheter i mån af de bidrag han lemnade, i sig sjelf innebar en tillräcklig trygghet emot äfventyret af skadliga besluts tillkomst genom den mindre intelligentas delens af befolkningen öfvervägande inflytande. Uti de länder, der man ej följt sistnämnda grundsats, har man begagnat den utvägen såsom i Danmark, att indela kommunens medlemmar i vissa klasser, och derigenom gifvit de högre beskattade ett större inflytande än de lägre beskattade. Denna utväg har ej försökts här i Sverige, der man sedan äldre tider bibehållit det gamla röstsättet efter skatt. Här fanns ej heller i forna tider något sådant streck, hvarom förut blifvit taladt. Hvarje röstberättigad hemmansegare, om han innehade större eller mindre hemman eller hemmansdel, kunde göra sin röst lika gällande som de öfrige jordegarna sina röster. Detta har blifvit ändradt genom kommunallagarnes införande, men gäller ännu i vissa fall för Stockholm, denna stora kommun, inom hvilken proletärerens eller de fattiges antal är jemförelsevis störst. Hvarföre skulle vi då ej våga att antaga, hvad som sedan urminnes tider dock funnits i Sverige och jemväl efter kommunallagarnes införande existerar i Stockholm? Om man vid dessa lagars införande på landet, genom något förbiseende, ty jag vet ej af hvad skäl man ansett sig böra göra ett sådant streck, utan att noga öfverväga antalet af dem, som från rösträtten uteslötos eller anledningen dertill, om, säger jag, efter införandet och tillämpningen af dessa lagar, man finner sjelfva den princip, hvarpå lagarne hvilat, böra i något fall modifieras, hvarföre skall man icke vidtaga denna modifiering och hylla de grundsatser, hvarigenom rättvisa kunde beredas åt dem, som hafva en otvifvelaktig rätt att göra sin stämma gällande i fråga om kommunens angelägenheter? För min del kan jag ej finna något skäl dertill; och huru liten bråkdel som helst af det hela en person må representera, synes han mig ega full befogenhet att fordra, att äfven hans röst skall blifva hörd; och just om man vill motverka den rösträtt per capita, som blifvit ifrågasatt, och bibehålla den på beskattningen grundade rösträtten, så bör man se till, att principen för sistnämnda rösträtt tillämpas så konsekvent som möjligt.

Jag hemställer derföre, att Kammaren måtte bifalla det ifrågavarande förslaget, genom hvilket, beträffande strecket såväl uppåt som nedåt, så mycken konsekvens blifvit iakttagen som möjligt. Jag är ej säker på, huru Lag-Utskottet lyckats i sitt bemödande att skipa rättvisa och medla emellan de olika elementerna, men så mycket vet jag, att vid början af denna riksdag, såsom Herrarne torde draga sig till minnes, denna fråga temligen lifligt agiterades eller åtminstone diskuterades man och man emellan. Det var då ifrågasatt, att för behandlingen af dessa ärenden tillsätta ett Särskildt Utskott. Det har ock varit Lag-Utskottets pligt, att, då Kammaren för Utskottet hyser det förtroende, att åt Utskottet uppdraga behandlingen af denna fråga, derät egna den uppmärksamhet och sorgfälliga granskning, som frågan verkligen förtjenar. Jag vågar också tro, att just den uppmärksamhet, som Utskottet egnat derät, har bidragit att lugna sinnen och befordrat den lösning af frågan om per capita omröstningen, som densamma vid gårdagens omröstning i Andra Kammaren erhöll. Utan att det bör kunna tagas såsom bevis för någon egenkärlek, tror jag mig verkligen kunna påstå, att Utskottets åtgörande bidragit att motverka den storm, som varit i annalkande, genom de medgifvanden det gjort och ansett sig böra göra; och då, — man må i fråga om öfriga punkter i Betänkandet hysa hvad äsigt som helst. — man omöjligen kan påstå annat än att den ifrågavarande är grundad på billighet och rättvisa, hoppas jag att Kammaren skall skänka det deri framställda förslaget sitt bifall.

Herr Billström: Det är icke för att motsätta mig den utsträckning af rösträtten Utskottet föreslagit, som jag begärt ordet, ty jag delar i detta fall Lag-Utskottets äsigt; men jag vågar likväl bestrida, att Utskottet här konsekvent tillämpat den grundsats, som Utskottet sagt sig förfakta, den nemligen att rösträtten bör bero af skattebidragen. Utskottet har tillstyrkt att den, som erlägger 30 öre i bevillning, skall få lika rösträtt med den, hvilken är taxerad till 1 R:dr 80 öre, eller med andra ord, att den, som eger en jordfastighet i stad, uppskattad till 1.000 R:dr, skulle blifva lika röstberättigad med den, som eger dylik fastighet värderad till 6,000 R:dr. Häruuti må väl icke finnas den »jemnvigt emellan rösträtt och skattskyldighet», som Utskottet anser vara öfverensstämmande med den i kommunallagarne nedlagda grundsats.

Men för min del har jag icke kunnat uppfatta den ifrågavarande författningen sålunda, att de medlemmar i en kommun, hvilka erlägga mindre än en Riksdaler i bevillning, skulle vara från rösträtt uteslutne. I den kommun, jag tillhör, har stadgandet i 10 §, som innehåller att hvarje medlem af en stadskommun, som är förbunden att erlägga skatt till kommunen, och som erlägger bevillning enligt 2 Art. Bevillningsförrordningen, är berättigad att vid allmän rådstuga deltaga i öfverläggning och beslut, rörande kommunens angelägenheter, redan blifvit så tolkad och tillämpadt, att hvar och en, som erlägger bevillning efter andra artikeln, äfven under en Riksdaler, fått utöfva rösträtt i kommunen. Man har ansett, att 12 § i Författningen, som bestämmer röstvärdet och som endast innehåller stadgande om den norm, hvarefter rösträtt skall beräknas, alldeles icke gör någon inskränkning i sjelfva denna rätt, eller lägger något hinder i vägen för den tolkning af 10 §, som nyss blifvit omnämnd.

Och för detta antagande finnes ett kraftigt stöd uti nu gällande Riksdags-ordning, som påbjuder, att kommunalröstlängderna skola tjena till efterrättelse vid val af ledamöter till Riksdagens Andra Kammare. Detta skulle ej kunna låta sig göra, om alla de medlemmar i en kommun, hvilka erlagt bevillning under 1 R:dr, icke varit på kommunalröstlängden uppförda. En stor orimlighet vore det ock, om de fastighetsegare i stad, hvilka ega valrätt och äro valbare till riksdagsmän i Andra Kammaren, icke skulle hafva rösträtt i fråga om kommunala angelägenheter. För närvarande finnas inom den omnämnda kommunen icke mindre än 192 personer i den kategori, att de såsom fastighetsegare erläggva bevillning under 1 R:dr. Dessa skulle genom antagande af Lag-Utskottets förslag visserligen erhålla något större rösträtt, än som på skattebidragen vore grundad; men jag tror dock, att den rösträtt, som de sålunda erhöle, skulle blifva af ringa eller intet värde, emedan många torde lenna den obegagnad och alla deras röster dessutom kunde uppvägas af en enda person. Emellertid och på det icke en restriktiv tolkning af nu gällande stadgande, rörande den kommunala rösträtten, må ega rum, tillstyrker jag bifall till Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Faxé: Då jag vid förra riksdagen hade äran att vara ledamot af denna Kammare och af Lag-Utskottet, var jag, jag må erkänna det, måhända en af dem, som ifrigast motsatte mig hvarje förändring i kommunallagarne. Jag gjorde det, emedan jag föreställde mig, att en ändring i dem, huru liten som helst, skulle komma att betydligt inverka på sammansättningen af landstingen och följaktligen på valen till denna Kammare. Jag har emellertid sedan dess fått den erfarenheten, att, såsom det synes mig, den röstskala, som nu är bestämd, i förutnämnda hänseende utöfvar nästan intet inflytande. Visst kan det vara möjligt, att inom några kommuner de *högt* beskattade -- jag säger ej de *högst* beskattade -- kunna tillsätta elektorerna för utväljande af landstingsmän, men jag tror, att massan af kommunalombud inom hvarje härad, som väljer landstingsmän, tillsättes ej af de högt beskattade, utan af dem, som innehafva medeltalet af röster. Just därför att jag numera anser, att den kommunala rösträtten, sådan den nu är bestämd, i högst ringa mån inverkar på tillämpningen af grundlagens bestämmelser angående valen till Första Kammaren, har jag ansett mig kunna gå in på en förändring i röstskalan. Jag tror, att hvad som hufvudsakligast karakteriserar Första Kammaren är först och främst det dubbla valet, först af elektorerna och sedan af landstingsmän; vidare de för valbarheten bestämda villkor; och slutligen stadgandet, att ledamot i Kammaren ej åtnjuter någon ersättning. Men, äfven om jag fortfarande bibehållit min åsigt rörande olämpligheten af hvarje annan förändring i afseende på rösträtten, så hade jag äfven vid förra riksdagen, om motion då varit väckt om borttagande af det s. k. strecket, ansett, likasom jag ännu anser, rättvisan fordra, att så bör ske; ty jag kan hvarken finna billighet eller rättvisa deri, att den, som bidrager till kommunen med 99 öre, ej får deltaga i afgörandet af kommunens angelägenheter, lika så väl som den, hvilken betalar 100 öre eller 1 R:dr. Från rättvisans synpunkt har jag därför alltid varit beredd att antaga den förändring, hvarom nu är fråga.

Det har blifvit anmärkt af en föregående talare, att förslaget skulle afse en tunnning af röstskalan, men detta kan jag icke förstå, ty det afser ej någon förändring i sjelfva skalan utan endast att tillerkänna rösträtt åt personer, som derifrån hitintills varit obehörigen uteslutna.

Det skulle dock kunna vara ett förhållande, som föranledt mig att ej ingå på förändringen, om nemligen rösträtten vore uteslutande hvad man kallar personlig, det vill säga utöfvades per capita. Men så är ej nu förhållandet; och det är alldeles icke den lösa befolkningen man har för afsigt att förskaffa rösträtt.

Vidare har man sagt, att grundsatsen icke blifvit konsekvent genomförd, derigenom att man tillerkänt dem, som skatta under 1 R:dr, lika rösträtt med dem, som i skatt erlägga 1 R:dr och något derutöver. Jag medgifver, att det möjligen kunnat vara mera konsekvent att beräkna rösträtten i hundrade- eller tusendedelar, men jag tror ock, att det skulle blifva ganska besvärligt samt utan praktisk nytta.

Jag tror mig nu hafva redogjort för den ståndpunkt, jag till frågan intog vid förra riksdagen, och de motiver, som föranledt mig att nu i viss mån ändra åsigt; och tillstyrker jag för min del bifall till Utskottets förslag.

Herr Rydin: Då jag nu går att yttra mig i en fråga om förändringen i den kommunala rösträtten, så vill jag på förhand tillkännagifva, att jag anser mig böra i ett sammanhang vidröra hvad Utskottet föreslagit angående den kommunala rösträtten.

En föregående talare har antydtt, hurusom våra kommunalförfattningar i visst hänseende tåla vid att förbättras; och den siste talaren har visat, att man ej kan undgå att i vissa fall finna, huruledes rättvisan ej fullt gjort sig gällande vid tillämpningen af rösträtten, derigenom att för många röster blifvit samlade på en hand.

Vid fråga om ändring af grunderna för denna rösträtt, har man att antingen ställa sig på personlighetsprincipens ståndpunkt, vare sig i hela dess utsträckning eller begränsad i sin tillämpning genom census, och förklara alla som ega rösträtt lika berättigade, eller ock att ordna rösträtten efter klasser, eller slutligen att bibehålla grundvalen för våra nuvarande bestämmelser angående rösträtten.

I afseende på personlighetsprincipens tillämpning, så har frågan derom nu fallit af skäl, som redan blifvit anförda, och något vidlyftigt ordande derom torde således icke behövas. Jag vill dock fästa uppmärksamheten derpå, att denna princip icke kan i vårt land genomföras utan en total omarbetning af våra kommunalförfattningar. Lag-Utskottet har ganska riktigt anmärkt, att kommunalstyrelsens verksamhet är så till vida olika mot Riksdagens, som kommunen har endast beskattningsrätten om hand, men Riksdagen deremot både beskattnings- och lags-tiftningsrätt. Till följd deraf hör ock i afseende å den kommunala rösträtten, mera än i afseende å rättigheten att deltaga i riksdagsmannaval, fästas afseende vid beskattnings- och förmögenhetsförhållanden. Också har man i de flesta länder — jag undantager härvid Amerika — ansett att personlighetsprincipen icke kan tillämpas i hela dess utsträckning. Uti England är den kommunala rösträtten så bestämd, att för densammas utöfning i stad fordras en viss sjelfständig ställning, ungefär

densamma som erfordras för rättigheten att deltaga i riksdagsmannavalen i Norge; och gäller der per capita omröstning. På landet är rösträtten deremot fördelad så, att medborgarne blifvit grupperade i vissa klasser efter förmögenhet. I Belgien är en hög census stadgad, den uppgår till 14 floriners skatt, i folkrikare orter derutöfver, för rättigheten att deltaga i val, men de valberättigade rösta sinus emellan per capita. Uti Danmark och Norge är valrätten utsträckt till dem, som äro berättigade att välja riksdagsman; i Norge med lika rösträtt för alla dertill berättigade. I Danmark, som har en ny statsförfattning och der kommunalförfattningen äfven blifvit nyligen ordnad, har dels personlighetsprincipen blifvit gällande, dels äfven skattebidragen tagits med i beräkningen. Till följd häraf har man uppgjort en fördelning emellan de röstberättigade; så att de högst beskattade, uppgående till femtedelen af hela antalet röstberättigade, hafva fått sig tillerkänd rättigheten att välja hälften af sockenrådet, plus en person, och de öfriga fyra femtedelarne välja den andra hälften. De förmögnaste komma härigenom att sammansätta sockenrådets pluralitet. Uti stadskommunerna inom det Preussiska området har befolkningen blifvit fördelad i trenne förmögenhetsklasser, i förhållande till skattebidraget, så att första klassen utgöres af de högst beskattade, den andra af de dernäst lägre beskattade, och den tredje af de lägst beskattade. På detta sätt har man gått till väga i de länder, som äro mest jemförliga med vårt fädernesland; och man finner dervid, att både förmögenheten och personligheten tagits i betraktande.

Om man nu hos oss vill göra en förändring i den kommunala rösträtten och till följd deraf en nödig förändring i våra kommunallagar, så framställer sig den frågan, huruvida man skall följa det utländska föredömet och indela befolkningen i klasser, eller om man skall gå till per capita omröstningen, eller ock om man, med bibehållande af den nu befintliga grunden, skall söka åstadkomma en förändring. I afseende på vår kommunal-lagstiftning och angående den kommunala rösträtten, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att hos oss det förhållande eger rum, att ej blott män äro berättigade att rösta, utan äfven kvinnor; och för barnen röstas af deras förmyndare. Om man vill förändra rösträtten, med iakttagande af personlighetsprincipen, så är det nödvändigt först och främst att utesluta alla kvinnor, och för det andra att ålägga hvar och en, som vill begagna sin rösträtt, att utöfva den personligen, ty det kan naturligtvis icke gå an att dervid begagna fullmäktig, och slutligen har man att bestämma en census. Således måste hvarje försök att efter personliga grunder förändra rösträtten ställas i sammanhang med en onstöpning af kommunallagarne i flera riktningar. Men äfven med dylika förändringar yppa sig betänkligheter. Jag anser mig böra fästa uppmärksamheten derpå, att 61 § i Förordningen om kommunalstyrelse på landet och 58 § i Förordningen om kommunalstyrelse i stad medgifver rättighet för kommunalstämma eller stadsfullmäktige att i vissa fall bestämma om skattegrund, och att befria vissa personer eller vissa klasser från vissa afgifter. Rösträttens hufvudsakliga grundande på personlighetsprincipen skulle gifva denna de kommunala ombudens rätt en helt annan betydelse, än den nu eger.

Om man därför vill åstadkomma en verklig förbättring i kommunallagstiftningen, bör man bibehålla den grundval, hvarpå den kommu-

nala rösträtten hvilar, men söka undanrödja den obillighet och de olägenheter, som för närvarande förefinnas. Lika olämpligt, som personlighetsprincipens antagande i en större utsträckning, är med vara nuvarande förhållanden antagande af någon klassgrund. Vi hafva ingen ledning för vårt omdöme i afseende på klassers bildande och införandet deraf i denna tid skulle möta stort motstånd.

Lag-Utskottet har, såsom mig synes, lyckats i sitt förslag. Det har ganska riktigt påpekat, att många, som äro i den ställning, att de lika väl som andra nu röstberättigade kunna anses hysa intresse för de kommunala angelägenheterna, äro uteslutne från rösträtt, då deremot den omröstningsmagt åtskilliga andra innehafva är alldeles för stor. Att uppflytta de förnämnda inom kretsen af röstberättigade och att bestämma ett maximum för de sistnämnda bör således vara den rigtiga vägen för ifrågavarande reform. Man har visserligen sagt, att det hufvudsakligast är bolag, som innehafva denna öfvervägande orättvisa rösträtt, och att det är på denna punkt, som ändringen bör egentligen rigtas. Härom kan man med skäl vara af annan mening. Det är nemligen det stora röstetalet, som utgör det, som väckt missnöje, ej det förhållande att bolaget röstat. Ty t. ex., om man nu tänkte sig att en större bruksegendom egdes af ett bolag och inköptes af en enda rik person, som till följd deraf öfvertog de skatter till kommunen, som bolaget förut utgjort, så frågas, om det icke skulle väcka lika stort missnöje, om han erhöle ett så öfvervägande inflytande inom sin kommun, som om bolaget deraf fortfarande vore i besittning? Huru man derföre vill ställa saken, blir det alltid nödvändigt för en rättvis fördelning af rösträtten att söka motarbeta för många rösters sammanförande på en hand.

Om man utgår från den grundsats, att bolagens röster böra på ett annat sätt utöfvas, så utgör detta en fråga för sig, som oberoende af den nuvarande fordrar sin lösning. Att, med bibehållandet af kommunalförfattningens bestämmelser i öfrigt, ordna denna sak möter stora svårigheter för lagstiftningen. Det gifves flera olika slag af bolag. Om vi nu antaga, att icke bolaget utan bolagsmännen skulle påföras skatt, på det att deras rösträtt derefter kunde beräknas, så skulle i ett aktiebolag, der intressenterne icke äro namngifne, de särskilda delegarne aldrig kunna uppsökas och beskattas; och om det fränkännes sin rösträtt, kan således sättas i fråga, huruvida icke detta bolag borde befrias ifrån att, lika med andra bolag, der delegarne äro namngifne, utgöra skatt till kommunen. Huru skola de namngifna bolagens röster fördelas, skall detta ske på delegare, som bo inom den kommun, der bolagets rörelse drifves, eller äfven på andra? Huru skall förhållas med oskiftadt bo, med samfäld egendom? Skola för dessa gälla andra bestämmelser än för de samfälligheter, som kallas bolag? Man kommer således att stöta på ganska stora svårigheter i lagstiftningen i denna punkt och kanske behöfves en särskild vidlyftig lag om sättet för utöfvandet af bolagens rösträtt. Då det således alltid blifver förenadt med stora svårigheter att utfärda en lag, som bestämmer, huru med rösträtten inom bolag skall tillgå, och bolagens stora röstöfvervigt är den, som mest blifvit öfverklagad, så ligger naturligtvis närmast till hands att bestämma ett maximum, hvaröfver rösträtten ej får sträckas och hvarigenom så

väl bolag, som enskildes alltför öfvervägande inflytande på val begränsas. Säsom man finner af de statistiska uppgifter, som i Betänkandet införts, synes det af Utskottet afgifna förslag till maximum vara väl träffadt. Hvad som är säkert är, att det ej är af beskaffenhet att på något sätt kunna menligt inverka på Riksdagens sammansättning.

En annan fråga är den, om, då man en gång inträdd på den ifrågavarande banan, man skulle nödgas sedermera fortsätta att vidtaga ytterligare ändringar. Möjligheten häraf kan visserligen föranleda till grundade farhågor. Farhågorna kunna dock motvägas af den förhoppningen, att, då den grundsats man synes vara ense att gilla är riktig, frågan bör, genom antagande af detta förslag, anses vara löst på ett sätt, som är egnadt att undanrödja nu uttalade missnöje. Beträffande den nu föreslagna punkten är det väl sannt, att Utskottet icke uppgifvit några giltiga skäl, hvarföre det valt den ena eller andra siffran, men dylika siffrors bestämmande är ett slags godtycke, hvilket Geijer kallat ett legalt godtycke. Det är ett slags smakfråga, som tillhör den subjektiva uppfattningen, om hvad man anser sannolikt och billigt. Betänkandet har på mig gjort det intryck, att jag funnit det föreslagna maximum billigt och äfven sannolikt tillfredsställande de rättmätiga anspråken på ändring. Då Utskottet således synes mig på ett lämpligt sätt hafva löst frågan, om så väl utsträckande af rösträtten till nu uteslutna personer, som kunna anses till dess utöfning kvalificerade, som bestämmande af ett maximum af röster för hvarje kommunens röstberättigade medlem, instämmer jag i Utskottets Betänkande öfver dessa frågor, och får i afseende på den punkt, som nu är närmast föremål för diskussion, tillstyrka bifall.

Grefve af Ugglas: Jag ber om ursäkt att jag tar Kammarens tid i anspråk för att yttra några ord med anledning af den siste talarens anförande. Af detta syntes mig framgå, att, sedan Kammararen godkänt hvad Utskottet tillstyrkt i 2:dra punkten af Betänkandet, numera icke vore fråga om att välja emellan personlighets- och förmögenhetsprincipen utan att afgöra, huruvida vid den sistnämndas tillämpning några modifikationer borde ske och särskildt, hvad denna punkt beträffar, om den begränsning, som för närvarande finnes nedåt i röstskalan, bör bibehållas eller ej. I afseende å sistnämnda omständighet yttrade den talaren, som först hade ordet i frågan, den farhågan, att, i händelse begränsningen borttoges, detta kunde utöfva ett inflytande, som möjligen sträckte sig till sjelfva Representationens sammansättning. För min del kan jag icke dela den farhåga, att den lilla rätt, som här är i fråga, om den ens förtjenar detta namn, skulle komma att uti ifrågavarande afseende utöfva det ringaste inflytande. Jag vägar också nästan hoppas, att den värde talaren vid närmare besinnande bör kunna bannlysa dessa farhågor och rösta för bifall till Utskottets förslag. För min del skulle jag snarare säsom skäl emot detsamma vilja anföra, att den förändring, deri äsyftas, är af så ringa betydighet, att det för dess genomförande knappast är skäl att göra en ändring i våra kommunallagar. Denna omständighet föranleder mig nästan att ifrågasätta om framläggandet af detta förslag kan anses säsom bevis på vidhållandet af den äsigt, Utskottet pag. 12 i Betänkandet uttalat genom dessa ord: »Efter godtycke böra lagar icke stiftas. De måste byggas på den fasta grunden af en

bestämd princip». Den princip, som i kommunallagarne blifvit uttalad, är den, att hvar och en skall ega rätt att rösta inom kommunen efter det bidrag, han till densamma lemnar. Då det nu en gång är så stadgadt; hvar skall man då finna någon rättvis grund, hvarföre ej alla, som lemna bidrag till kommunen, inom den ock skola få utöfva rösträtt? Jag kan ej fatta något skäl, hvarpå man i detta fall kan stödja ett undantag, om man ej rent af vill gå in i pröfning af personliga kvalifikationer och säga, att den eller den icke besitter de egenskaper, att han kan rätt uppfatta kommunens allmänna fördel. Det är derföre endast frångäendet af denna princip, hvarpå vår kommunallagstiftning är byggd, och hvilken princip Kammaren önskar bibehålla, som utgör skälet, hvarföre jag ej skulle vilja tillstyrka antagandet af Utskottets förslag. Enligt min öfvertygelse böra några sådana kvalifikationer icke komma i fråga att underkastas pröfning; någon begränsning i rösträtten ej heller göras hvarken nedåt eller uppåt, synnerligast i dessa tider.

Emellertid vill jag, säsom förut är nämndt, icke motsätta mig antagandet af Utskottets förslag.

Friherre Tersmeden: Denna punkt innehåller det första förslag, som från Lag-Utskottet kommit till Riksdagen, i afseende på förändring af kommunallagarne, och det torde derföre vara af vigt att tillse, huruvida det är skäl vidtaga en så beskaffad förändring. Det må vara sannt, hvad Lag-Utskottets ordförande sagt, att man af kommunallagarne, såsom varande nya, icke kan begära fullkomligheter; med honom vill jag icke derom tvista. Men hvad jag vet är, att denna Kammare är bildad på dessa kommunallagar, och att vid sista Stånds-riksdagen den frågan starkt framhölls, huruvida någon säkerhet fanns, att dessa lagar ej skulle förändras och således den trygghet, man ansåg sig hafva, när man ingick på förslaget rörande Första Kammaren, rubbas. Jag hemställer till hvar och en af det Riks-Stånd, jag då tillhörde, om ej just farhågan för kommunallagarnes förändring var en af de verkande orsakerna till det motstånd, som den nya representationsförändringen inom detta stånd mötte. Jag anser det således vara en pligt för hvar och en representant, åtminstone för dem, som då voro med och antogo det nya förslaget, att så mycket i deras förmåga står söka förekomma några förändringar i dessa lagar. Jag vill medgifva, att den här föreslagna förändringen troligen ej i betydlig mån inverkar, åtminstone på valen till Första Kammaren, men det är dock ett steg taget på denna bana, hvarför jag varnar Första Kammaren, och jag anhåller således, att detta förslag måtte blifva af Kammaren afslaget. Dessutom anser jag detta förslag obilligt, enär, så länge man grundar hela kommunallagstiftningen på förmögenhetsprincipen, så bör man väl också nedåt uppehålla densamma och således ej gifva dem samma rösträtt, hvilka ej skatta för en Riksdaler, som dem, hvilka erlægga en Riksdaler i skatt. Här har blifvit under öfverläggningen af en talare åberopadt, att det utur rättvisans synpunkt vore skäl bifalla förslaget. Jag vet ej hvad han egentligen dermed menar. Jag kan fatta, att man åberopar en rättvis synpunkt, om det är fråga om personlighet, men jag fattar ej hvad rättvis synpunkt vill säga, när det är fråga om rösträtt efter förmögenhet. Det är

är aldeles gifvet, att orsaken, hvarföre man uteslutit dem från rösträtt, som skatta under en Riksdaler, varit den, att man ansett sådana personer ej så kvalificerade, att de borde ega rösträtt. Hvarföre skall man ej fortfarande hålla på denna grundsats?

Jag kommer att motsätta mig såväl denna af Lag-Utskottet föreslagna utsträckning af rösträtten nedåt, som den inskränkning Lag-Utskottet föreslagit af rösträtten uppåt, och detta af skäl, att jag anser några förändringar i kommunallagstiftningen ej för närvarande böra ske. Jag är öfvertygad, att den styrelse, som framlagt förslaget till representationens ombildning, icke kan för närvarande medgifva sådana förändringar, och jag anser äfven att Första Kammaren bör söka förekomma dem. Jag anhåller om afslag å denna punkt.

Herr Hazelius: Jag för min del är fullkomligt öfvertygad om riktigheten af den grundsats, på hvilken kommunallagarna hvila, nemligen på skattegrund. Den är rättvis, den är billig, ty i samma män, som man betalar för sin kommuns väl, eger man äfven anspråk att utöfva inflytande på dess angelägenheter. Det är ej egentligen på grund af förmögenhet, utan måhända rättare på grund af skatt, som rösträtten utöfvas. Så långt är jag af samma tanke som den siste talaren, men när det finnes brist i grundsatsen, så tycker jag, att det ej är skäl att hålla på den blott derföre, att den en gång är antagen. Om grundsatsen heter, att vi skola rösta i kommunen i mån eftersom vi betala skatt, så bör man ega någon rösträtt, så snart man betalar något. Detta om bristfälligheten i grundsatsen. Vidare: när grundsatsen redan är utan olägenhet frånträdd och sådant skett med afseende på rikets främsta, folkrikaste kommun, då denna rösträttighet är medgifven en befolkning, som till sin beskaffenhet är ganska lös, så kan jag ej finna, att det på något sätt är orätt att medgifva hvad Lag-Utskottet föreslagit.

Jag kommer derföre att rösta för bifall till Lag-Utskottets förslag i denna punkt.

Grefve Mörner, Carl Göran: En talare, som försvarat Utskottets förslag, påstod, att i fordna tider något streck ej förefanns. Det förvånar mig, att han så totalt kunnat glömma Kongl. Förordningen om socknestämmor den 29 Augusti 1843. Det är sannt, att för innehafvare af i mantal satt jord, något streck ej der fanns, men för alla andra fanns ett streck vida större än nu: det fordrades nemligen då ett bevillningsbelopp af minst 2 R:dr 24 sk. Banko för att kunna utöfva rösträtt. Detta såsom vederläggning på den af nämnde talare gjorda anmärkningen. En annan talare sökte skäl för Utskottets förslag deruti, att detsammans antagande icke skulle utöfva något inflytande på ställningen inom kommunerna. Tron J verkligen, mine Herrar, att den del af Svenska folket, som denna fråga berör, låter sig nöja med en bestämmelse, som ej medför ens någon, än mindre den eftersträfvade påföljden? Tron J att det går an att slå dunster i ögonen på dem, och att de skola dermed blifva belätne? Nej, mine Herrar, eftergiften leder ej derhän. Så snart man kommit underfund med att förändringen ej medför den äsyftade verkan, så skall man fordra en sådan förändring, som leder till målet: och den

talare, som näst före mig yttrade sig och påstod, att den utsträckta rösträtten här i hufvudstaden ej verkat något, men framkallat allmän belåtenhet, har troligen glömt de sammankomster, som redan flera gånger hållits och den agitation, som ännu är i gång, för att förbereda en rösträtt per capita. Han har troligen äfven glömt de agitationer, som inom hufvudstaden föregingo den nya Riksdags-ordningens införande. Han måtte äfven hafva glömt agitationerna i hela landet vid detta tillfälle. Om någon då trodde att dessa agitationer voro naturliga, och att de, som deltog i dem, förstodo hvarom frågan egentligen var, så borde väl frukten deraf hafva visat sig vid de påföljande valen; men när sedermera de nya valen skulle ske — hvilket intresse visade sig då för desamma? Sjelf ej röstberättigad på något annat ställe än i Stockholm, hade jag likväl tillfälle, vid besök i landsorten, erfara huru, när inom en kommun elektoror till riksdagsmannaval skulle utses, den för tillfället tjänstför rättande ordföranden i kommunalstämman fann sig nödsakad, då ingen annan än han sjelf tillstädeskom, skicka ut kloekaren för att tillkalla ett par personer, och sålunda få tillsammans åtminstone några personer för ärendets handläggning. De röstberättigade hade funnit angelägnare att ysselsätta sig med hö- eller sädesbergning — jag minnes ej hvilketdera, — än att infinna sig vid stämman. Den utredning, rörande omröstningarne till riksdagsmannavalen, som blifvit utarbetad i statistiska centralbyrån, och till oss vid denna riksdag utdelad, utgör en talande illustration till det intresse, som vid dessa val visat sig. Der står upptaget huru många röstberättigade, som funnos, och huru få af desse, som deltagit i valen. Subtraherar man då ytterligare de, hvilka, såsom jag nyss nämnt, blifvit tillkallade, och ej af egen drift infunnit sig, så visar sig intresset i sanning föga lifligt, och deraf kan man sluta till, huru det i verkligheten förhöll sig med det genom agitationerna ådagalagda och på den tiden, då de pågingo, flitigt framhållna varna intresset för förändringen. Om således någon hyser den föreställningen att, genom bifall till denna punkt, olägenheterna skola blifva utjemnade, så misstager han sig säkerligen högst betydligt. Man blåser blott en smula på elden; den kommer att flamma upp litet lifligare och tager möjligen något bättre fart. Detta är för mig ej oväntadt. Jag har redan då, när representationsfrågan var under afgörande, uttalat en sådan åsigt. Man sade mig då, att man emot hvarje förändring i sådan syftning, som den nu föreslagna, skulle strida tum för tum. För närvarande står jag här nästan ensam såsom kämpande emot förändringen; jag har ej hört mer än en talare förena sig med mig i yrkande om afslag. Detta hindrar mig dock ej att vid detta tillfälle, liksom förut, kvarstå vid hvad som jag tror vara riktigt och för landet mest nyttigt. Jag anser det vara min pligt att söka försvara, ej att försvaga, det nya sakernas skick, hvilket blifvit antaget och hvartill jag förbundit mig.

Grefve Hamilton, Henning: Jag kan ej neka, att det är med en viss förlägenhet, som jag yttrar mig i frågor rörande kommunallagarne. En talare har erinrat derom, att, då frågan om representationsförändringen förevar på Riddarhuset, utgjorde just den omständigheten, att de lätt föränderliga kommunallagarne i så hög grad lägo till grund för förändringen i grundlagen, ett skäl till farhåga hos dem, som mot-

satte sig sjelfva förändringen. Jag var ibland dem, och detta skäl verkade på och användes af mig vid öfverläggningen. Detta kan å ena sidan berättiga mig att motsätta mig hvarje förslag till förändring i nämnda lagar, men å andra sidan måste jag taga mig tillvara att ej allt för envist motsätta mig hvarje förändring, om nemligen de, som, just med förtroende till kommunallagarne och på grund af dem, vågade rösta för det nya representationsförslaget, skulle finna, att dessa lagar ej motsvara hvad man väntat. Det vore i sådant fall ej rätt, att förslagets motståndare motsatte sig en förbättring i dessa lagar. För att jag skall kunna återhållas i min önskan att rösta emot föreslagna förändringar, fordras det emellertid att skälen verkligen äro af den vikt, att jag för dem måste vika; och att de antyda, att förändringarne äro nödvändiga, om kommunallagarne skola gifva åt vår representativa författning det stöd, som man påräknat. Jag har derföre sökt att med uppmärksamhet följa öfverläggningen om denna punkt, och jag måste tillstå, att de skäl, som blifvit anförda, synas mig underhaltiga; talande i viss mån emot hvad som blifvit föreslaget. En af Utskottets ledamöter sade, att kommunallagarne äro nya, och att det således är möjligt, att de vid det första utkastet ej träffat det rätta: man ville derföre söka förändra dem. Det må vara sannt, men erinrar jag derom, att kommunallagarne äro nya, så har jag i och med detsamma erinrat derom, att erfarenheten om de skadliga verkningarne ej kan vara så stor, att denna påkallar förändring. En annan talare har sagt, att man gerna kunde gå in på förslaget, emedan han vore öfvertygad, att valen till Första Kamraren skulle utfallit på samma sätt, äfven om denna förändring förut blifvit vidtagen. Men hvarföre någon förändring behöfves om lagens verkan blir oförändrad, kan jag ej inse. Samme talare hade ock ett annat skäl, som ej föreföll mig stort mera giltigt; åtminstone var det ett sådant, som jag ej velat anföra. Han ansåg det nemligen ej vara rättvist, att personer, som erlade i bevillning en Riksdaler, skulle få deltaga i kommunens angelägenheter, under det att de, som betalade 99 öre, skulle vara uteslutne. Då måste man genast fråga, om det ligger någon rättvisa deruti, att den, som eger fastighet för 80,000 R:dr, hvilken är intecknad för 70,000 R:dr, skall vara valbar till denna Kamraren, under det att den, som eger en ograverad fastighet, taxerad till 79,999 R:dr 99 öre, icke är valbar. Detta skäl kunde möjligen framkastas under diskussionen på Riddarhuset af representationsförslagets motståndare, men jag tror icke det vara klokt, att sedan detta förslag blifvit antaget, här anföra sådana skäl. Vi få ihäggomma, att hvarje förändring icke bör betraktas ensam för sig, utan i sammanhang med förändringar i öfrigt; och man har velat påpeka det sammanhang, som eger rum emellan denna punkt och vissa af de följande. En af de föregående talarne har då yttrat, att det var en punkt af dem, som komma, hvilken var god och smakade honom, och hvilken han derföre ville antaga. Vissa tillfällen gifvas, då man får välja efter smaken, men jag tror, att det i lagstiftningen är önskvärdt, att man har andra grunder. För min del skulle jag frukta, att smaken utfaller på annat sätt för mig än för honom, men jag ser helst, att jag slipper göra försöket, och, för att vara alldeles fri, röstar jag för afslag å denna punkt.

Herr Ekenman: Om ock det kan förklaras, hvarföre man söker motsätta sig hvarje förändring i kommunallagarne. enär dessa utgöra i viss mån grundvalen, på hvilken Första Kammarens sammansättning hvilar. kan det likväl. enligt min åsigt. icke rätt väl försvaras, att man sträcker detta motstånd ända derhän. att icke så beskaffade ändringar medgifvas. hvilket otvivelaktigt härledt sig af misstag. då kommunallagarne stiftades. Ett sådant misstag synes mig ligga i bestämningen. att från rösträtt äro uteslutne alla de. hvilka i stad erlægga bevillning. enligt 2:dra Artikeln. till lägre belopp än 1 R:dr. Jag har desto mera skäl för denna min åsigt. som detta stadgande icke är gällande för Stockholms stad; och påtagligen skulle man ej. om uppmärksamheten blifvit derä fästad. hafva ansett värdigare att i rikets öfriga städer tillerkänna de lägst beskattade en medborgerlig rättighet. som man trodde sig kunna förutse dem i Stockholm. Den begångna orättvisan kan och bör icke längre fortvara. Allmänna rättsmedvetandet fordrar undanröjdandet deraf. och ehuru jag för min del ej hysar någon tvekan vid att bifalla Utskottets förslag med hänseende till rösträttens begränsning uppåt. synes mig likväl ett underkännande af förslaget derom vara mindre svårt att motivera. än motståndet mot det så kallade streckets nedflyttning. Jag medger. att konsekvensen fordrade. att då *en* röst motsvarar en Riksdalers bevillning. skulle bråkdel af röst tillerkännas den. som skattar mindre belopp. men måhända är det hvarken lämpligt eller behöfligt att fullfölja konsekvensen till denna ytterlighet. hvarigenom ingens rätt förnärmas på sådant sätt att lagstiftningen behöfver derä fästa afseende.

Jag instämmer derföre i deras yrkande. som anhållit. att proposition på bifall till denna punkt måtte framställas.

Friherre Sprengtporten: Lag-Utskottets ordförande har riktigt anmärkt. att den nu förevarande punkten utgör sjelfva hufvudfrågan. ty om denna punkt bifalles. så antager jag för min del. att alla de efterföljande. som utgå från samma grundsats. äfven blifva bifallna. ty jag kan för min del ej biträda den kompromiss. som en föregående talare föreslagit. att nemligen bifalla denna punkt. men afslå de öfriga. hvori förändringar förekomma. Man har starkt framhållit rättvisan af de förslag. som innehållas i denna punkt. Jag tillåter mig likväl fästa den värde talarens. som stödde sig på denna i och för sig sjelfaktningsvärda grundsats. uppmärksamhet derpå. att det är svårt i politiska frågor att säga hvad som egentligen är rätt. Rättvisan sammanfaller i sådana frågor ofta med klokheten och för min del anser jag det klokt. att denna Kammare bibehåller sin karakter. Jag har visserligen hört försäkras af flere talare. att. genom antagande af denna och efterföljande punkter. ingen rubbning vore att befara i denna Kammares ställning. men jag måste erkänna. att jag anser saken vara af den vikt. att jag ej är fullkomligt tillfredsställd med deras försäkran i detta hänseende. Då ett streck bör finnas. kan man ej. på grund af rättvisa. afgöra om detta streck bör stadna vid en rösträtt om tio fyrkar eller 1 R:dr. eller derunder; ty icke all beskattning utgår efter en och samma grund. 47 § i Kongl. Förordningen om landsting stadgar. att landstinget kan antaga hvilka grunder som helst för uttaxering af erforderliga medel. och inom kommunerna är det ej ovanligt. att capitationsafgifter ega rum. Såle-

des, mine Herrar, kan denna grundsats icke konsekvent tillämpas. Jag tror, att Utskottet i denna fråga fäst sig alltför uteslutande vid den politiska delen och deremot ignorerat, att frågan har en social sida, den nemligen, att den nya kommunallagstiftningen berättigar kommunen och framför allt landstinget, att för hvilket ändamål, till hvad belopp och efter hvilka bevillningsgrunder som helst, kunna beskatta kommunernas medlemmar.

Då jag inom en annan representantförsamling tillstyrkte representationsförändringen, så skedde detta i den förhoppning och med den öfvertygelse, att detta steg, som jag betraktade såsom ett handslag till sänja och förtrolighet, skulle leda till en enig samverkan för ett älskadt fosterlands väl, men jag erkänner, att jag ej deri anade ett trappsteg till förhastade förändringar, som i mer eller mindre mån kunde undergräfvade det nya statsskicket. Jag finner mig därför påkallad att söka motsätta mig de förslag, som blifvit framställda, icke därför, att jag förnekar möjligheten af ett behof i framtiden af förändringar i den kommunala röstberäkningen, utan därför, att, då vår nuvarande samhällsordning utgått från Regeringen, jag skulle önska att denna fråga, som väl kunde förtjena att något närmare begrundas, skulle framkomma med större trygghet, så framt förslagen till sådana förändringar utgingo från samma källa.

På dessa skäl yrkar jag afslag å hvad Lag-Utskottet tillstyrkt.

Grefve Sparre, Eric: Det är med glädje jag erfarit, att diskussionen antagit en både lugnare karakter och en karakter, som mera afhandlar saken och är afpassad efter den vikt, som frågan eger. Man skulle tro, att döma af åtskilliga anföranden, att det vore fråga om upphäfvande af hela statsförfattningen, men så farligt är det verkligen icke. Det är endast fråga om en obetydlig, af rättvisa påkallad, förändring i våra kommunallagar. Här har blifvit sagdt, att erfarenheten af den nuvarande lagstiftningen ej visat några skadliga verkningar i politiskt afseende, och att det därför ej vore skäl att förändra lagen. Men, mine Herrar, vi tyckas glömma, att de kommunala institutionerna hafva andra bestämmelser än att vara politiska valkorporationer. Det är ju endast medelbart de äro det; och icke skola vi väl vilja försaka rättvisa i den kommunala rösträtten blott och bart därför, att kommunallagarne medelbart bidraga till bildande af Första Kammaren. Man har här varnat för alla förändringar, emedan, när vi antogo vår nuvarande Riksdags-ordning, detta skedde i den öfvertygelsen, att dess grundval — kommunallagarne — ej skulle förändras. Jag beklagar dem, som hyste denna tanke. Hvar funnos de lagar, som ej, med afseende på förändrade tidsförhållanden, eller möjligen befunna misstag, erfordrat någon ändring? Hafva vi föreställt oss en sådan fullkomlighet i lagstiftningen, så att vi ej någon gång skulle behöfva ändra lagen? För min del är det just en omtanke om dessa lagar, som förmått mig att tillstyrka en obetydlig ändring. Hvad är det fråga om? Hela saken är, att egare af stadsfastighet, i taxeringsvärde understigande 2,000 R:dr, eller af stadsjord, som i värde ej uppgår till 3,400 R:dr, skola komma i åtnjutande af rösträtt. Kan det vara billigt, att innehafvare af sådana fastigheter, att personer, hvilka så betydligt, som

dess, bidraga till kommunens skatter, ej få utöfva rösträtt? Det är i våra småstäder, särdeles under nuvarande förhållanden, ej en så liten fastighet, som är värderad till 2,000 R:dr. Jag kan ej förklara, hvarföre man ej skulle medgifva samma rättigheter åt fastighetsegare i de smärre städerna, som åt fastighetsegare i Stockholm och på landet. Hvarföre vägra denna förändring? Man har sagt, att man skulle bevara det nuvarande stadgandet såsom en helgedom. Men densamma Regering, som den 21 Mars 1862 fastställde kommunallagarne för landet och för alla städer utom Stockholm, bestämde ett par månader derefter rösträtten för nämnda stad; och det kan väl således ej anses revolutionärt att tillstyrka just detsamma för de andra städerna, som redan gäller för Stockholm? Man har sagt, att man ej kan fatta huru man kan tala om »rättvisa» i ett förslag, sådant som detta; man kunde tala härom, derest det vore fråga om något annat än skatt. Jag tillstår, att jag ej kan fatta denna invändning. Rättvisa i fråga om beskattning måtte väl bestå deri, att jag i kommunens angelägenheter skall få deltaga, i samma mån som jag erlägger skatt; och hvarföre skulle man utesluta en egare af fastighet i stad, taxerad under 2,000 R:dr, från rösträtt? Man har vidare sagt, att de personer, hvilka, genom detta förslag, skulle insläppas till deltagande i röstning, icke voro sådana narrar, att de skulle nöja sig med ett så litet inflytande, som de härigenom erhöillo, utan att de skulle genomdrifva en röstning per capita. Jag säger tvärtom, att just dessa fastighetsegare skola motverka kränglet, som den lösa befolkningen tillställer; hos fastighetsegarne ligger nemligen ett konservativt element. Om vi vilja motverka den lägre befolkningens trängtan efter en alltför genomgripande reform i kommunallagstiftningen, så låtom oss då ej aflägsna ifrån oss dessa personer. Den siste ärade talaren påstod, att jag skulle sagt, att denna punkt är sjelfva hufvudgrunden, hvarpå alla Lag-Utskottets öfriga förslag, i detta Betänkande, skulle bero. Nej! jag har tvärtom sagt, att konsekvensen af den grundsats, hvarpå kommunallagarne hvilat, fordrar den förändring, som denna punkt innehåller, men ej den föreslagna inskränknigen af strecket uppåt. Det är ej konsekvensen, som i det sednare fallet återopas; helt andra skäl äro härför anförda.

Slutligen bör det väl ej lemnas obemärkt, att Andra Kammaren, utan omröstning, godkänt denna punkt.

Om nu Första Kammaren, af omtanke för det politiska inflytandet, finner sig nödsakad att i andra punkter ogilla hvad Utskottet föreslagit, så synes mig, att denna punkt icke onödigtvis bör afslås.

Jag vill icke vidare trötta Kammaren, utan anhåller fortfarande om bifall till hvad Lag-Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Wærn: De många röster, som höjts för den ifrågavarande förändringen, de många tidningsartiklar, som derom skrivits, och de många motioner, som derom väckts vid denna riksdag, visa alla, att denna sak är väl värd att tagas i noggrannt öfvervägande, helst derföre, att den stämning, som genomgår dessa uttryck, tyckes innebära ett verkligt missnöje hos folket och en fiendtlighet mot denna Kammar. Vi måste derföre se till om detta missnöje är grundadt, om någon orättvisa verkligen blifvit begången. Finna vi att så är förhållandet, böra

vi söka att undanrödja orättvisan och derigenom tillintetgöra missnöjet. Vi tillfredsställa på sådant sätt vår egen rättskänsla, på samma gång som vi verka för det, som är för fäderneslandet bäst och nyttigast.

Jag är för min del fullkomligt öfvertygad om förmögenhetsprincipens rättighet. Jag har länge sysselsatt mig med att tänka öfver dess inverkningsar. Sedan vid 1848 års riksdag ett på förmögenhetsprincipen byggt representationsförslag blifvit af Kongl. Maj:t afgifvet, skref jag före den påföljande riksdagen en temligen diger brochure, »Bör det hvilande förslaget antagas eller ej», i hvilken jag vidlyftigt sökte utreda denna princip. Jag kom då till öfvertygelse om sanningen af denna princip, och jag har sedan dess aldrig funnit skäl att frångå den eller tvifla på dess rättmätighet. Den har också i vårt land städse varit erkänd och har häfden för sig. Lag-Utskottet delar i detta afseende samma åsigt. Det säger nemligen i förevarande Betänkande pag. 12: »Förmögenhetsprincipen rätt uppfattad och på den kommunala röstberäkningen tillämpad innebär, att en person bör ega större röstetal än en annan, icke derföre, att han är eller synes vara rikare, utan derföre, att han till de gemensamma behofvens fyllande erligger ett större bidrag». Bidraget till kommunen är således den rättsgrund, som Utskottet i detta fall åberopar. Utskottet säger vidare pag. 10: »Ehuru dagakarlen, tjenaren eller torparen, såvida de äro till kommunen skattskyldige, icke böra från rättigheten att deltaga i afgörandet af kommunens angelägenheter uteslutas, måste det likväl medgifvas, att deras tränga verksamhetskrets icke kan skänka den mångsidiga erfarenhet, den kännedom af en mängd både sakförhållanden och personer, som hos den sjelfegande jordbrukaren, den driftige köpmannen eller näringsidkaren småningom uppkomma och i samma mån tilltaga som deras verksamhet vidgas». Det är också helt naturligt, att arbetsgifvaren skall ega vida mer öppen blick och vida större erfarenhet än arbetstagar. Erfarenheten ökas i mån af de olika förhållanden, som man kommer in uti. Utom dessa skäl hvarföre jag håller strängt på förmögenhetsprincipen finnes äfven det, att den är en af grundvalarne för vårt statsskick, och att den såsom sådan måste anses vara ett stöd för den allmänna säkerheten och ett band på omstörtningsslusten hos dem, som hafva intet att förlora. Då jag således erkänner rättigheten af denna princip, anser jag också att densamma bör konsekvent genomföras. De ändringar i kommunallagarne, som man här föreslagit och hvilka jag anser öfverensstämma med förmögenhetsprincipen, vill jag obetingadt bifalla; de som strida mot den, vill jag lika obetingadt afslå. Ty all lagstiftning måste stödja sig på en princip. Man får i fråga om lagar ej åberopa godtycke, ej smak; ty med dem till utgångspunkt kan man ej påräkna någon stabilitet hos lagstiftningen. Tvärtom måste man just hafva fasta och klara principer för att med dem skydda lagstiftningen mot godtycket. Man har sagt, att Första Kammaren borde bibehålla »strecket nedåt», emedan Kammarens egen tillvaro berodde på ett streck. Detta skäl kan jag ej gilla. Är det rättvist och principiellt riktigt att »strecket nedåt» borttages, så bör det borttagas; och det ligger vida mindre våda i denna handling af rättvisa än i bibehållandet af ett förhållande, hvars orättvisa är både känd och erkänd. Man har talat om att denna för-

sta eftergift skulle blifva den gnista, som snari skulle upptända en stor eld. Jag tror att denna farhåga är ogrundad. Gör man hvad rätt är så — jag upprepar det än en gång — har man intet att frukta, minst då frågan gäller upphäfvandet af en orättvisa i lagstiftningen. Men får allmänna meningen i landet den rigtning, att Första Kammaren är otillgänglig för skäl, att den inser det rätta men ej vill göra det och att den är så »jordfästad» i kommunallagarne, att den ej tillåter den minsta rubbning i dem. äfven om den vore af billighet och rättvisa påkallad, då fruktar jag, att den åsigten kan blifva en gnista, af hvilken en stor eld kan uppkomma, och att folkets dom skall falla hård öfver oss. Men göra vi hvad rätt är, så skall också rättvisa oss vederfaras.

Jag yrkar bifall till förevarande punkt.

Herr Landgren: I de gamla författningarne angående sockenstämmorna sökte man förr ej att sammanföra i en lag de olika grenar af ärenden, som utgjorde föremål för sockenstämmas behandling, utan hvarje sak fick en efter sin natur lämpad särskild lagstiftning. Ehuru väl således prestval egentligen voro en sockenstämmoförrättning, så utgafs likväl en särskild lag för desamma och föreskrefs genom denna lag sättet för omröstningen dervid. Man tvekade ej heller att i denna författning begagna två väsendtligen olika röstgrunder, den ena att begagna det egentliga valet, och den andra vid begärandet af fjerde profpredikant i regala pastorat.

Jag erinrar om detta förhållande såsom efterföljansvärdt äfven i förevarande fråga. Ty jag kan ej annat än anse det för en stor olycka att lagen för de politiska valen är inflätad i de allmänna kommunalförfattningarne. Följden häraf är nemligen den, att vid hvarje hugg, som rigtas mot kommunallagarne, yxan äfven rigtas mot sjelfva hjertat i vår statsförfattning. Jag anser att detta bör ändras och att alla bestämmelser i kommunallagarne, som röra riksdagsmannaval, böra utbrytas och sammanföras i en särskild författning, och detta utan att någon förändring af de sakförhållanden, som nu äro antagna, må tillåtas. Sedan detta skett, blir frågan om den kommunala rösträtten vida lättare att lösa, än den är nu. Det är klart, att den strid om nämnda rösträtt, som nu börjat, måste återkomma vid hvarje riksdag, ända tilldess att den pågående agitationen vunnit sitt syfte. Måhända kan, genom den olyckliga sammanblandning af politisk vallag och kommunala bestämmelser, som finnes i kommunallagarne, denna agitation, om den drifves till sin yttersta spets, framkalla förhållanden, på hvilka vi för närvarande minst af allt äro beredde. Ehuru väl det vid diskussionen af förevarande punkt egentligen ej är på sin plats att orda derom, vill jag dock i förbigående anmärka min uppfattning af denna sak och det sätt, hvarpå jag anser den böra behandlas. Jag tror nemligen, att hela förevarande fråga bör återremitteras till Utskottet i den syftning, att alla bestämmelser, som angå riksdagsmannaval, utbrytas och sammanföras i en särskild vallag, och att Lag-Utskottets förslag i öfrigt må bifallas under det uttryckliga förbehåll att ofvannämnda vallag först gillas och utfärdas.

Herr Faxe: Det är blott ett par anmärkningar, framställda från öfre sidan, hvilka föranleda mitt uppträdande. Så vidt jag uppfattat rätt, har man mot mig anmärkt, att jag skulle hafva sagt, det de föreslagna förändringarne ej voro af någon vikt. Det är möjligt att jag uttryckt mig illa, ty jag är icke någon talare. Men min mening har varit att säga, att jag skulle hafva satt mig emot den föreslagna förändringen, om det varit fråga att genom densamma utsträcka rösträtten till en mängd lösa personer, men att jag nu tillstyrkte densamma derföre, att här var fråga om fastighetsegare. Att frågan för öfrigt ej gäller någon obetydlighet, visar sig af en uppgift, som jag erhållit från en af Skånes städer, utvisande, att i samma stad finnas 192 fastighetsegare, hvilka för närvarande sakna rösträtt. Det synes mig verkligen icke vara så litet att i en enda stad 192 personer skola vara nekade rättvisa; och hela antalet af fastighetsegare, så väl i städerna som på landet, af dessa, som på detta sätt sakna rösträtt, uppgår säkerligen till flera tusende. Jag hemställer, om, vid sådant förhållande, den föreslagna förändringen må kunna anses såsom en obetydlighet.

Den andra anmärkningen afser en jämförelse, som jag uppställt eme deras rätt, som erläggga fullt en Riksdalers bevilling, och deras, som beta mindre, hvilken jämförelse skulle vara farlig med afseende derpå, att åtskilliga, som ansågos ega den för valbarhet till Första Kammaren föres rifna förmögenhet eller inkomst, vare skuldsatte. Men jag erkänner att jag icke förstår meningen med denna anmärkning; och jag kan således ej heller besvara den.

Friherre Stjernblad: Då tiden redan är långt framskriden, vill jag yttra mig helt kort.

Man har sagt, att kommunallagarne äro nya och fördenskull ej böra vara utsatta för tunningar. Jag är också bland dem, som ej vilja tumma på desamma, och jag skall framför allt aldrig göra det i någon rigtning, der en sådan tunning skulle kunna skadligt inverka på valen till Första Kammaren. Jag skall tvärtom i detta afseende strängt hålla på dem, och jag kommer derföre också alldeles bestämdt att yrka afslag på Lag-Utskottets förslag angående strecket uppåt. Jag gör detta i synnerhet derföre, att den bestämmelsen hvilat, icke på rättvisa utan helt och hållet på godtycke, så att, då man i dag såsom maximum fastställer en tiondedel, så yrkar man i morgon på dess nedsättande till en hundrededel. Men deremot vill jag i ren konsekvens häraf med min röst bidraga till att borttaga strecket nedåt; och detta derföre, att jag anser rättvisan kräfva detsammes borttagande. Jag kan nemligen ej finna något skäl hvarföre den, som bidraget till kommunen med en skärf, stor eller liten, icke också skall åtnjuta rösträtt. Det obilliga i de nuvarande förhållandena härutinnan framträda ej mindre hjert i städerna än på landet. Då dessutom jag anser, att den föreslagna förändringen alldeles icke innebär någon våda för Första Kammarens stabilitet, kommer jag att med mitt ja söka bidraga till genomförande af hvad Lag-Utskottet i denna punkt föreslagit.

Grefve Mörner, Carl Göran: En talare här i mitt grannskap hemtade stöd för sitt tillstyrkande af bifall till förevarande punkt deri-

från, att han skulle i uttrycken hos dem, som påyrkat den ifrågavarande reformen, förnummit en fiendtlighet mot denna Kammare, och att man fördenskill, genom att bifalla detta förslag, borde tillfredsställa dem, som fällt sådana yttranden. Genom att biträda en sådan åsigt tror jag ej att Kammaren skulle väl häfda sitt anseende. Kammaren bör heldre följa en annan grundsats, hvilken samme talare uttryckte, nemligen att göra hvad den anser vara rätt och för fäderneslandet gagneligt, utan afseende på det större eller mindre missnöje, som dess handlings-sätt kan föranleda. Så länge det hos de missnöjde i allmänhet visar sig, att de väl hafva håg efter förvärfvande af nya rättigheter, men att de icke äro beherrskade af någon deremot svarande känsla för vigten af sina skyldigheter, så länge bör denna Kammare också stå på vakt för värnande af det allmänna bästa, så att skyldigheter och rättigheter måtte mätas med samma mått, utan att gifva efter för något öfvermodigt poekande på de sednare.

Det har blifvit sagdt, att förmögenhetsprincipen vore den enda rigtiga. För min del har jag aldrig kunnat komma till öfvertygelse om den principens rättmätighet, och detta har kanske vållat att mina framställningar ej sällan af denna Kammare ansetts behäftade med en svaghet, som gjort dem icke tillräckligt öfvertygande. Jag har nemligen trott det vara helt andra egenskaper än blott och bart förmögenhet, som borde berättiga personer att taga plats här, eller i allmänhet att bland sina medborgare åtnjuta företräden af ett eller annat slag. Att för närvarande förmögenhetsprincipen är hos oss förnämligast gällande, kan samnerligen icke, enligt mitt förmenande, anses såsom någon verklig förtjenst eller stor fördel; skattegrunden efter bevillning är ej heller någon säker grund. För icke särdeles många år sedan var den finansiella ställningen här i landet, dess bättre, sådan, att det var helt nära att någon bevillning ej skulle behöfts för statsbehofvens fyllande. Huru skulle det väl då gått med alla våra på andra artikels bevillning grundade rättigheter. Det är onekligen ett ej ringa fel i våra kommunala stadganden att rösträtten blifvit beräknad, ej efter uppskattad inkomst, utan efter skatt. Häraf kan följa den af mig nyss påpekade oegentlighet, så att, om äfven ett år någon bevillning icke skulle behöfvas, så måste dock numera en sådan beskattning åläggas folket för att erhålla en beräkningsgrund för bestämmandet af rättigheten att deltaga i kommunala värf och utgörandet af bidrag till kommunen. Om Lag-Utskottet nödvändigt funnit sig böra förändra kommunallagarne, så hade det varit bättre, om det föreslagit en förändring i den af mig nu antydda syftning. Under nuvarande förhållanden kan rösträtten förändras i samma mån som procenten, hvarefter bevillningen skall beräknas, ökas eller minskas. Personer, hvilka för närvarande sakna rösträtt i kommunen, kunna genom en sådan åtgärd af Bevillnings-Utskottet redan vid denna riksdag lätteligen erhålla den. Låt blott Bevillnings-Utskottet bestämma bevillningen till dubbel procent af inkomsten emot hvad för närvarande är fastställt, så skola nog både de omtalade 192 fastighetsegarne och många andra, hvilka nu sakna rösträtt, erhålla dylik rätt. Sådan är den fasta grund, på hvilken man byggt vår representativa författning.

Herr Beckman: Jag hör visserligen till dem, som önska att på allt sätt konservera kommunallagarne. Men då den föreslagna förändringen i sjelfva verket snarare är att betrakta såsom en lagförklaring än såsom stiftande af en ny lag samt dessutom ej innebär annat än tillämpning och fullföljd af en grundsats, som redan finnes i kommunallagarne uttalad, får jag för min del påyrka bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå, framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan. hvarvid svarades många ja, blandade med nej, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utskottets hemställan förnyats samt besvarats med talrika och starka ja, blandade med många nej, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets hemställan i 5:te punkten af Utlätandet N:o 31, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, avslår Kammaren denna hemställan.

Omröstningen företogs; och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 41.

6:te och 7:de punkterna.

Utskottets hemställanden biföllos.

Den vidare föredragningen af Utlätandet uppsköts till nästa sammanträde.

Kammaren åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem
O. Brakel
